



NASZ ŚWIAT

Biuletyn Towarzystwa Przyjaciół Muzeum w Radomsku

Nr 15 31 sierpnia 2007 r.

egzemplarz bezpłatny



(osoby, wydarzenia)

Najważniejszym postulatem strajkujących na Wybrzeżu w sierpniu 1980 r. była zgoda na działanie niezależnych od władzy związków zawodowych. Utworzenie 17 września 1980 r. Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” miało znaczenie kapitalne. Powstała w ten sposób pierwsza po wojnie autentyczna reprezentacja Narodu, powołana oczywiście przede wszystkim dla poprawy ekonomicznych warunków życia i ucywilizowania warunków pracy. Warto zwrócić uwagę, że dopiero w 1980 r. zaczęto mówić o ekologii i ochronie środowiska. Jednocześnie reprezentacja ta przywracała godność zwykłym ludziom, dawała im możliwość działania, dawała nadzieję - nadzieję na poprawę losu.

„Solidarność” poszerzała wolność słowa w Polsce przez wydawanie poza cenzurą biuletynów i książek, także przez opiekę nad niezależnymi wydawnictwami. Związek rozpowszechniał książki, w których odkłamywano histo-

rię Ojczyzny, zakładał biblioteki zakładowe. „Solidarność” była miejscem, gdzie mogły swobodnie działać ugrupowania polityczne (KPN, ROPCiO), które otwarcie wysuwały żądania wolności politycznej i niepodległości Polski. Związek stawiał sobie za punkt honoru występować w obronie wszystkich więźniów politycznych.

„Solidarność” robotnicza tworzyła drogę innym grupom zawodowym - powstały „Solidarność” Rolników, „Solidarność” Indywidualnego Rzemiosła. Wśród studentów tworzyło się Niezależne Zrzeszenie Studentów, a wśród uczniów Federacja Młodzieży Szkolnej. Organizacje skupiające osoby wolnych zawodów, takie jak Związek Literatów Polskich, Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich, Związek Artystów Scen Polskich, odzyskiwały autentyczność działania. Ta samo-organizacja Narodu była zagrożeniem dla monopolu władzy komunistycznej.

Solidarność - symbol, który niósł ideę wolności i odpowiedzialności za Ojczyznę, porwał za sobą

Program uroczystości XXVII rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”

godz. 9.00

- Msza Święta w Kościele p. w. św. Lamberta w Radomsku
- złożenie kwiatów pod tablicą ks. Jerzego Popiełuszki

godz. 10.00

Muzeum Regionalne w Radomsku

- otwarcie stałej wystawy upamiętniającej powstanie NSZZ „Solidarność” na ziemi radomszczańskiej

godz. 17.00

Miejska Biblioteka Publiczna w Radomsku

- zaprasza na spotkanie z Janem Skórzyńskim nt. „...Gdy niemożliwe stało się możliwe”

godz. 18.00

Miejski Dom Kultury w Radomsku

- koncert Grupy Literackiej „Ponad” i Radomszczańskiej Kapeli Podwórkowej pt. „Przerwa na wolność” - sala widowiskowa
- projekcja filmu „Strajk” reż. Volker Schlöndorff - sala widowiskowa

Muzeum Regionalne w Radomsku

97-500 Radomsko, ul. Narutowicza 1
www.muzeum.radomsko.pl
e-mail muzeum@radomsko.pl
tel. 044 685 00 76
tel/fax 044 683 56 51

Czynne: pon. - pt. 10.00 - 16.00
sob. - nieczynne
niedz. 10.00 - 16.00

miliony Polaków. Był tak silny, że „Solidarność” prze- trwała represje stanu wojennego i mogła wykorzystać szansę z końca lat 80-tych dla odbudowania Niepodleg-łej Ojczyzny. Mieli w tym swój udział także działacze z Radomska.

*

W Radomsku nie strajkowano w sierpniu 1980 r. Już po podpisaniu porozumień w Gdańsku i Szczecinie - 3 września zastrajkowała Fabryka Maszyn „Radomsko” (ob. Fabryka Osi Napędowych). Najważniejszym postulatem było: „żądamy aby wszystkie postulaty uzyskane przez pracowników Wybrzeża dotyczyły w całości załogi FMR”, był także postulat: „żądamy Wolnych Związków Zawodowych”. W punkcie 2 domagano się „utworzenia w zakładzie trybuny robotniczej, czyli możliwości publicznego zadawania pytań i udzielania odpowiedzi w terminie 7-dniowym”. Żądano „zagwarantowania nie- naruszalności osobistej osób wypowiadających się w trybunie”. Domagano się podwyżek, a także kon- kretnych zmian w organizacji pracy. Żądano spotkania z wojewodą „w sprawie poprawy zaopatrzenia, budow- nictwa mieszkaniowego, lecznictwa i szkolnictwa”.

Na zebraniu załogi wybrano 30-osobowy Komitet Robotniczy. Jego przewodniczącym został Wiesław Błaszczuk a wiceprzewodniczą- mi: Józef Kowalczyk, Waldemar Potyra i Walde- mar Gadaliński. W składzie Komitetu byli także: Ryszard Olczyk, Zbigniew Napora, Jerzy Dybka, Tadeusz Czerniejewicz, Maciej Stroński, Tadeusz Zawadzki, Mieczysław Kowalczyk, Aleksy Muska- ła, Edward Grzywacz, Jan Jankowski, Henryk Wal- czak, Mieczysław Piotrowski, Włodzimierz Lesz- czyński, Leszek Gnoiński, Mirosław Kopcik, Andrzej Turek, Leszek Głogosz, Jan Wilamski, Syl- wester Latacz, Stanisław Famulski, Zdzisław Kmiec- ik, Włodzimierz Szyszkowski, Jan Śliwa, Stani- sław Kossowski, Barbara Bałut, Józef Knop.

Ponieważ dyrekcja nie odpowiedziała na postu- laty, załoga zastrajkowała powtórnie 9 września. Strajk zakończył się podpisaniem porozumienia z dyrekcją, a Komitet Strajkowy przekształcił się w Komitet Założycielski nowych Niezależnych i Samorządnych Związków Zawodowych. Także 6 września przerwano pracę na 6 godzin w Wytwórni Konstrukcji Stalowych „Mostostal”, aby przedstawić postulaty dyrekcji zakładu.

We wrześniu, kiedy nie było jeszcze pewne, czy władza dopuści do powstania nowych związków poza Wybrzeżem, w niektórych zakładach wybie- rano nowe rady zakładowe starych związków.

W Zakładach Przemysłowych „Komuna Pary- ska” (ob. „Metalurgia” SA) i WKS „Mostostal” do nowej rady zakładowej weszli zupełnie nowi ludzie. W efekcie w „Komunie Paryskiej” rada zakładowa z przewodniczącym Stanisławem Sob- czyńskim zgłosiła akces do „Solidarności”.

3 października na wezwanie L. Wałęsy przepro- wadzono w całym kraju 1-godzinny strajk ostrze- gawczy z powodu niedotrzymania przez stronę rządową zobowiązań wynikających z porozumień społecznych, a dotyczących swobody organizowa- nia NSZZ „Solidarność”, realizacji podwyżek płac, oraz dostępu do środków masowego przekazu. W Radomsku nie pracowało (wg KW PZPR w Piotr- kowie) ok. 1 300 osób, w Fabryce Maszyn - ok. 1 000, w ZPM „Gwardii Ludowej” 120, Spółdzielni Inwalidów „Wytrwałość” 200.

W początkach października powstaje „Solidar- ność” w Zakładach Przemysłu Meblarskiego im. Gwardii Ludowej (ob. Zakłady Mebli Giętych „Fa- meg”). Inicjatorami byli Roman Walas, Zygmunt Łuszczynski, Mieczysław Zaręba i Anna Socha. 9 października na zebraniu wydziałów W-10 i W-13 wybrano Zakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” z przewodniczącym Romanem Walasem, oraz członkami: Zygmuntem Łuszczyn- skim, Mieczysławem Zarębą, Markiem Płomińskim i Michałem Ciesielskim.

21 października powstał Komitet Założycielski WKS „Mostostal”: Marian Wilczyński (przewod- niczący), Zdzisław Trawczyński i Andrzej Marian- kowski (wiceprzewodniczący), Adam Wodzisław- ski (sekretarz), Władysław Nowosiński, Henryk Łuczak, Tadeusz Prostek, Józef Dobrakowski, Mie- czysław Plutecki, Zygmunt Sybis, Jerzy Zaręba, Andrzej Garbiec, Henryk Frankowski, Jan Łapiń- ski, Zbigniew Wędrowczyk, Sylwester Skorupa, Jan Politański, Jan Owczarek, Marek Rudzki, Czesław Bareła, Wiesław Bąbel, Ryszard Nowicki, Kazi- mierz Zaparty.

27 października utworzono „Solidarność” w Zakładzie Opieki Zdrowotnej, na czele KZ stanął lekarz Andrzej Telecki. Komisje Zakładowe ZPM im. Gwardii Ludowej i Fabryki Maszyn początkowo reje- strują się w MKZ z siedzibą w Hucie „Katowice”.

17 października na zebraniu przedstawicieli KZ „Solidarności” w Fabryce Maszyn powoła- no Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Ziemi Radomszczańskiej. 28 paź- dziernika delegacja MKZ zarejestrowała się w MKZ Ziemi Łódzkiej. MKZ w Radomsku skupiał wtedy



Skład i druk:

solarz

97-500 Radomsko
ul. Klonowa 7, tel./fax (044) 682 64 31

Niniejszy biuletyn został opracowany przy współpracy członków Towarzystwa Przyjaciół Muzeum w Radomsku i pracowników Muzeum Regionalnego w Radomsku.

Niniejsza publikacja została sfinansowana przez: Urząd Miasta Radomska, Muzeum Regionalne w Radomsku oraz Studio Poligraficzne „SOLDRUK”

organizacje związkowe z Fabryki Maszyn, ZPM im. Gwardii Ludowej, WKS „Mostostal”, ZP „Komuna Paryska”, Zakładu Narzędzi Gospodarczych, Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej o/Radomsko, ZOZ i „Cefarmu”. W październiku MKZ wydał 4 numery własnego biuletynu pt. „Informator Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych Solidarność”.

W związku z przeszkodami, jakie robiły władze przy rejestracji Związku, KKP ustaliła na 12 listopada dzień gotowości strajkowej. Od tego dnia miały strajkować kolejne MKZ-ty w kolejnych 2-dniowych etapach. Planowano, że MKZ Radomsko będzie strajkowało od 22 listopada - wspólnie z MKZ Łódź. „MKZ Ziemia Radomszczańska szyje biało-czerwone opaski i robi przygotowania do ogłoszenia strajku” - depeszował radomszczański komitet PZPR do KW w Piotrkowie.

10 listopada Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował NSZZ „Solidarność”. Tego samego dnia ukazał się pierwszy numer „Biuletynu NSZZ Solidarność WKS Mostostal Radomsko”. „Biuletyn” był redagowany przez: Andrzeja Garbca, Bogdana Matyjaszczyka, Stanisława Grucę, Andrzeja Grucę, Janinę Łabędowicz, Ryszarda Dąbrowskiego i Jolantę Mariankowską. Do sierpnia 1981 r. ukazało się 13 numerów. W tamtym okresie był jedynym biuletynem „Solidarności” w Radomsku. W ostatnim nume-

rze zamieszczono relację hm. Witolda Stasiewicza o działalności Szarych Szeregów w Radomsku w czasie II wojny światowej.

Do dnia rejestracji Związek utrzymywał się z dobrowolnych datków, potem organizowano zbiórki pieniężne także na budowę Pomnika Poległych Stoczniovców w Gdańsku oraz na pomoc poszkodowanym przez trzęsienie ziemi we Włoszech.

Pod koniec 1980 r. odbyły się wybory do Komisji Zakładowych w:

- ZP „Komuna Paryska” - przewodniczący KZ Stanisław Sobczyński, zastępcy przewodniczącego: Kazimierz Kuc i Andrzej Bartnik

- Fabryce Maszyn „Radomsko” - przewodniczący KZ Wiesław Błaszczuk, zastępca przewodniczącego Aleksander Gaj, członkowie prezydium: Stanisław Kukulski, Henryk Walczak, Marek Ostojki, Tadeusz Rudek, Janusz Kuchciak i Waldemar Gadaliński

- ZPM im. Gwardii Ludowej (30 grudnia) - przewodniczący KZ Roman Walas, oraz Marian Ciężki, Mieczysław Zaręba i Marek Płomiński.

- WKS „Mostostal” (22 grudnia) - przewodniczący KZ Wiesław Nowakowski, zastępcy przewodniczącego: Zdzisław Trawczyński i Adam Wodzisławski, sekretarz Janina Łabędowicz, skarbnik Zygmunt Sybis, członkowie prezydium: Ryszard Dąbrowski i Edmund Bejerowicz, oraz: Anna Apostołowicz, Jan Borek, Wiesław Bąbel, Roman Ciupiński,



Poświęcenie lokalu MKZ, od lewej Józef Kowalczyk, ks. Władysław Maciąg.

Wojciech Chybowski, Jerzy Fudala, Andrzej Garbiec, Stanisław Gruca, Jacek Gałwiazek, Jacek Kowalik, Janusz Kubik, Andrzej Mariankowski, Bogdan Matyjaszyk, Leszek Olejniczak, Mieczysław Plutecki, Jan Politański, Tadeusz Postek, Jerzy Słowiński i Józef Wełnicki.



Strajk 27 marca 1981 r. w ZPM im. Gwardii Ludowej - Zakład 2.

- ZOZ (30 listopada) - przewodniczący KZ Andrzej Telecki.

Skład MKZ ukształtował się (wg Piotra Pawłowskiego) następująco:

Józef Kowalczyk (*Fabryka Maszyn*) - przewodniczący

Roman Walas (*Zakłady Przemysłu Meblarskiego im. Gwardii Ludowej*)

Stanisław Sobczyński (*ZP „Komuna Paryska”*)

Wiesław Nowakowski (*WSK „Mostostal”*)

Adam Wlazłowski (*ZOZ Radomsko*)

Barbara Wojnowska (*WSS „Społem”*)

Zygmunt Zatoń (*Zakład Narzędzi Gospodarczych*)

Zdzisław Dudek (*Oddział Budowlano-Montażowy WZGS - Wojewódzkiego Związku Gminnych Spółdzielni*)

Piotr Pawłowski (*Miejski Dom Kultury*)

Andrzej Ciepiewski (*WZGS o/Radomsko*)

„Głównym powodem aktualnych napięć, niepokojów i nieprzyjemnej ostrej krytyki jest w województwie problem żywnościowy i stan zaopatrzenia w podstawowe artykuły spożywcze, a zwłaszcza mięso.” - donosił Warszawie KW PZPR w Piotrkowie - „Faktyczna realizacja rozdzielnika masy mięsnej kształtuje się na poziomie 67,5 procent”. Dla wymuszenia zwiększenia przydziałów żywności, szczególnie przed świętami, przedstawiciele „Solidarności” z całego województwa piotrkowskiego okupowali

od 19 do 22 grudnia Urząd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim. W strajku okupacyjnym wzięli udział przedstawiciele MKZ Radomsko: Józef Kowalczyk, Waldemar Potyra, Stanisław Sobczyński i Zdzisław Bieliński. Wspólna akcja zakończyła się powodzeniem, ale problem nie zniknął. Przez rok 1981 w całym kraju trwały akcje protestacyjne przeciwko stopniowemu obniżaniu przydziałów żywności (w tym kartkowych). Najbardziej spektakularne były tzw. „marsze głodowe” w lipcu 1981 r. w Łodzi i Tomaszowie Mazowieckim.

W styczniu MKZ przeprowadził się do własnego lokalu przy ul. Kościuszki 7. 16 stycznia poświęcił go proboszcz parafii św. Lamberta ks. Władysław Maciąg. Międzyszkolna Komisja Porozumiewawcza (przewodniczący Jerzy Lewandowski) postulowała o przydzielenie dla siebie lokalu w Domu Nauczyciela. Dzięki poparciu Komisji Zakładowej

ZP „Komuna Paryska”, która zagroziła strajkiem w zakładzie, MKP otrzymała własne pomieszczenie.

21 marca w stołowce zakładowej ZP „Komuna Paryska” zebrało się Walne Zebranie Delegatów - Radomsko. Obecnych na nim 54 delegatów reprezentowało ponad 23 000 członków Związku z 58 zakładów. Obradom WZD przewodniczył Stanisław Sobczyński. Wybrano 20-osobowy Zarząd Delegatury MKZ Ziemi Łódzkiej i 9-osobowe Prezydium Zarządu.

Prezydium Zarządu Delegatury:

Józef Kowalczyk (*Fabryka Maszyn*) - przewodniczący
Waldemar Potyra (*Fabryka Maszyn*) - I wiceprzewodniczący

Wiesław Kamiński (*ZP „Komuna Paryska”*) - II wiceprzewodniczący

Zdzisław Bieliński (*Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej o/Radomsko*)

Roman Walas (*Zakłady Przemysłu Meblarskiego im. Gwardii Ludowej*)

Danuta Alfs (*GS „Samopomoc Chłopska” Radomsko*)
Paweł Lewczuk (*„Cerbudowa”*)

Marian Ciężki (*Zakłady Przemysłu Meblarskiego im. Gwardii Ludowej*)

Kazimierz Kuc (*ZP „Komuna Paryska”*)

oraz członkowie Zarządu Delegatury:

Zygmunt Zatoń (*Zakład Narzędzi Gospodarczych*)

Andrzej Ciepiewski (*ZGH WZGS*)

Tadeusz Pielasa (*Międzyszkolna Komisja Porozumiewawcza*)

Jan Baran (*ZP „Komuna Paryska”*)

Mieczysław Pawłowski (*Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej*)

Piotr Pawłowski (*MDK*)

Halina Zacharewicz (*Terenowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna*)

Zbigniew Ptak (*ZP „Komuna Paryska”*)

Bogdan Matyjaszczyk (*WKS „Mostostal”*)

Tadeusz Pukacz (*Zakłady Przemysłu Dzwiniarskiego „Danuta”*)

Jan Wilamski (*Fabryka Maszyn*),

oraz 5-osobową Komisję Rewizyjną:

Wanda Nowicka (*Rejon Dróg Publicznych*) - przewodnicząca

Bożena Frąc (*ZP „Komuna Paryska”*) - zastępca przewodniczącej

Władysław Paliceusz (*„Cefarm”*)

Zygmunt Bedlechowicz (*„Cefol” Gornice*)

Stefan Berger (*Huta Szkła Gospodarczego*)

Po pobiciu działaczy „Solidarności” w Bydgoszczy omal nie doszło w całym kraju do strajku generalnego, do którego czyniono poważne przygotowania. 27 marca we wszystkich zakładach, także w Radomsku, zorganizowano 4-godzinny strajk

ostrzegawczy.

W celu odpolitycznienia zarządzania gospodarką „Solidarność” postulowała utworzenie samorządu pracowniczego. Już w kwietniu w WKS „Mostostal” wybrano 55-osobową Radę Pracowniczą. Na pierwszym posiedzeniu 16 kwietnia wyłoniono jej przewodniczącego Stanisława Łasonia i zastępców Czesława Baryłę i Juliusza Wiernickiego.

13 maja miał miejsce zamach na papieża Jana Pawła II. Delegatura w Radomsku wysłała w imieniu swoim i członków Związku teleks do Watykanu:

„Jesteśmy wstrząśnięci zamachem na Ojca Świętego. W modlitwie do Matki Boskiej Jasnogórskiej Pani będziemy błagać o szybki powrót do zdrowia i do służenia ludzkości na papieskim tronie w imieniu pokoju i sprawiedliwości.

z-prz. Waldemar Potyra”

W maju odszedł drugi z wielkich Polaków - prymas kard. Stefan Wyszyński. 31 maja delegacja Delegatury (Józef Kowalczyk, Waldemar Potyra) wzięła udział w jego pogrzebie.

W kwietniu i na początku maja Delegatura w Radomsku decydowała o przynależności regionalnej. Jej przedstawiciele przeprowadzili rozmowy z RKZ Częstochowa, MKZ Ziemi Łódzkiej oraz MKZ województwa piotrkowskiego. Częstochowa zaoferowała najlepsze warunki - samorządność i autonomię



Strajk 27 marca 1981 r. w ZPM im. Gwardii Ludowej - Zakład 3.



Poświęcenie sztandaru „Solidarności” ZP „Komuna Paryska”.

finansową. W czerwcu na Walnym Zebraniu Delegatów Regionu Częstochowa uroczystie przyłączono do regionu MKZ Radomsko. Delegatura w Radomsku wybrała samodzielnie 4 członków Zarządu Regionu (Józef Kowalczyk, Waldemar Potyra, Bogdan Matyjaszczyk i Marian Ciężki) oraz własnych delegatów na I Krajowy Zjazd w Gdańsku (Marian Ciężki i Andrzej Ciepielewski).

18 października powstał w Radomsku Komitet Założycielski NSZZ Kombatantów „Solidarność”. Jesienią uczniowie I LO utworzyli oddział Federacji Młodzieży Szkolnej.

Ważnym wydarzeniem dla społeczności miasta było poświęcenie 25 października sztandaru „Solidarności” ZP „Komuna Paryska”. Bp Franciszek Musiel dokonał jego poświęcenia podczas mszy polowej na stadionie RKS. Obecni byli goście: Aleksander Przygodziński z Częstochowy, Mirosław Krupiński z Olsztyna, Jerzy Kropiwnicki

z Łodzi. Sztandar „Solidarności” Fabryki Maszyn, wykonany na początku grudnia 1981 r., w stanie wojennym został zabrany przez SB. W 1989 r. odnaleziono go w Warszawie i tego roku został poświęcony. Sztandar „Solidarności” Famegu, na który zbierano w 1981 r. pieniądze, został wykonany i poświęcony dopiero w 1991 r.

W październiku sytuacja zaopatrzenia w żywność w województwie piotrkowskim stała się katastrofalna, nie zrealizowano np. kartek z lipca. Zarząd Regionalny województwa piotrkowskiego ogłosił gotowość strajkową i zażądał rozmów z rządem. MKS Radomsko solidarnie przyłączył się do akcji strajkowej, ogłaszając od 12 października gotowość strajkową. W jej trakcie 31 października podczas rozlepiania plakatów zostali zatrzymani i przesłuchani: Roman Walas, Andrzej Ciepielewski i Józef Kaurzel.

W listopadzie nastąpiły zmiany w „Solidarności” WKS „Mostostal”, po rezygnacji przewodniczącego KZ W. Nowakowskiego wybrano nowe prezydium Komisji Zakładowej: przewodniczący Lech Kuder, zastępcy przewodniczącego: Zdzisław Trawczyński i Mieczysław Plutecki, sekretarz Ryszard Dąbrowski, skarbnik Adam Wodziszawski, oraz Bogdan Matyjaszczyk i Wiesław Bąbel.

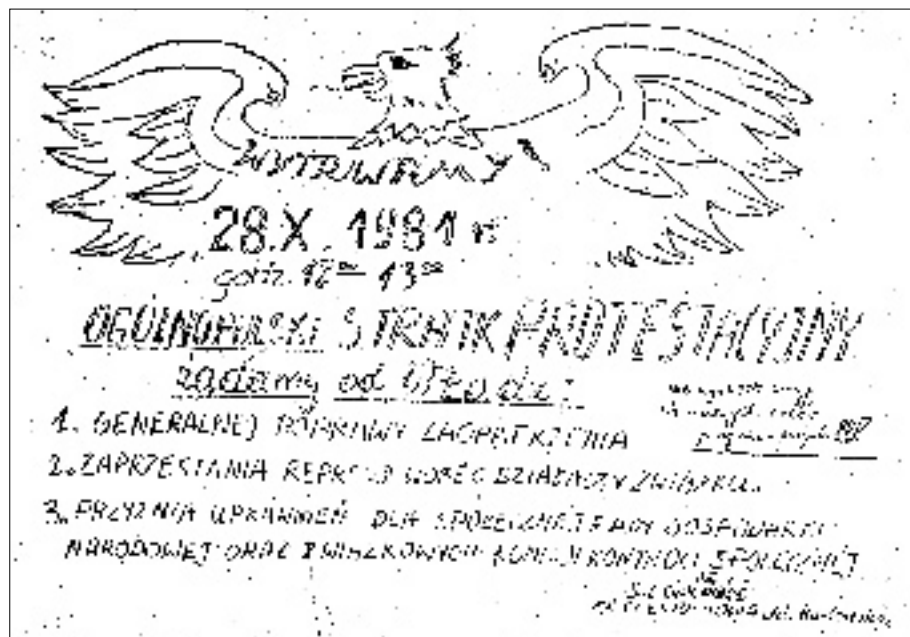
W 1981 r. odnaleziono tablicę poświęconą dwunastu uczniom Gimnazjum St. Niemca poległym w obronie Ojczyzny w wojnie 1920 r. Tablica odsłonięta w 1927 r. przetrwała wojnę i dopiero w 1951 r. została usunięta. Komitet ds. Odsłonięcia Tablicy Pamiątkowej (Józef Kowalczyk, Jacek W. Łęski, Stefan Marczak, Piotr Pawłowski, Waldemar Potyra, Stanisław Sankowski, Stanisław Sobczyński i Wiesław Zięba), zarejestrowany 21 listopada, zaplanował wmurowanie jej na ścianie klasztoru OO Franciszkanów i odsłonięcie na Wigilię 1981 r.



Poświęcenie sztandaru „Solidarności” ZP „Komuna Paryska”.

Stan wojenny przekreślił te plany, 17 grudnia Komitet został zdelegalizowany a tablicę znów ukryto do 1989 r.

12 grudnia otwarto w MDK przygotowaną przez Piotra Pawłowskiego wystawę fotograficzną: „Wydarzenia 1956, 1968, 1970, 1980”. Po 13 grudnia



Plakat wydany przez Delegaturę.

Piotr Pawłowski ocalał przed SB zdjęcia z wystawy (187 egz.) do września 1987 r., kiedy podczas rewizji zostały mu skonfiskowane.

*

13 grudnia gen. Jaruzelski wprowadził stan wojenny, zdelegalizował „Solidarność” i uwięził działaczy Związku. W Radomsku internowano 8 osób, przebywali oni w dwóch obozach - najpierw w Sierdzu, potem w Łowiczu.



Krzyż kwiatowy przy Kościele p.w. św. Lamberta w Radomsku.

Internowani z Radomska:

1. Fiuty Zbigniew (Zakłady Wytwórcze Urządzeń Sygnalizacyjnych w Rybniku - przywódca nielegalnej grupy Niepodległa Wolna Polska) - internowany: 30.12.1981-23.03.1982
2. Frymus Andrzej (właściciel fermy kur) - internowany: 13.12.1981-18.02.1982
3. Kowalczyk Józef (Fabryka Maszyn „Radomsko” - przewodniczący Delegatury ZR Radomsko) - internowany: 13.12.1981-23.03.1982
4. Krogulec Józef (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej O/Radomsko) - internowany: 13.12.1981-18.02.1982
5. Sobczyński Stanisław (Zakłady Przemysłowe „Komuna Paryska” - przewodniczący KZ) - internowany: 13.12.1981-20.01.1982
6. Szczygłowski Roman (Zakład Opieki Zdrowotnej) - internowany: 13.12.1981-17.03.1982
7. Walas Roman (ZPM im. Gwardii Ludowej - przewodniczący KZ) - internowany: 13.12.1981-30.04.1982
8. Zaręba Mieczysław ((ZPM im. Gwardii Ludowej - wiceprzewodniczący KZ)) - internowany: 22.12.1981-30.05.1982

Gwardii Ludowej - przewodniczący KZ) - internowany: 13.12.1981-30.04.1982

8. Zaręba Mieczysław ((ZPM im. Gwardii Ludowej - wiceprzewodniczący KZ)) - internowany: 22.12.1981-30.05.1982

Na wieść o internowaniu przewodniczącego KZ St. Sobczyńskiego, robotnicy ZP „Komuna Paryska” próbowali odbić go z więziarki, potem spontanicznie (bez wybrania Komitetu Strajkowego) strajkowali do końca pierwszej zmiany dnia 14 grudnia.

Pierwszy opór przeciwko stanowi wojennemu zakończył się po krwawym stłumieniu strajku w kopalni „Wujek” w Katowicach. Zginęło 9-ciu górników, w tym pochodzący z Radomska - Ryszard Gzik i urodzony w Niedospieliźnie najmłodszy 19-letni obrońca - Andrzej Pełka.

Co prawda w 1982 r. zanotowano w Radomsku nieliczne przypadki przyłączenia się do ogólnopolskich akcji protestacyjnych w zakładach - 13 maja, 10 listopada, jednak działalność podziemną prowadziło tylko kilka małych grup lub pojedynczych osób.

Uczniowie I LO, którzy założyli Federację Młodzieży Szkolnej, kontynuowali działalność po 13 grudnia - produkowali i rozklejali ulotki. W lutym SB rozpracowała tę podziemną grupę.

Grupa Zbigniewa Fiutego (Niepodległa Wolna Polska) od początku stanu wojennego zajmowała się kolportażem i sporządzaniem ulotek. 30 grudnia 1981 r. zatrzymano Z. Fiutego i trzech jego współpracowników. Po zwolnieniu z obozu internowania Z. Fiuty kontynuował działalność także poza Radomskiem. W nocy z 12 na 13 grudnia 1983 r. podczas malowania napisów Zbigniew Fiuty został zatrzymany i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na grzywnę 20 000 zł. W nocy 28 października 1984 r. grupa (Zbigniew Fiuty, jego matka, Krzysztof K., Waclaw D., Mieczysław P., Mirosława D. i Kazimiera W.) ułożyła krzyż z kwiatów przy kościele św. Lamberta, pod tablicą poświęconą żołnierzom 27 i 74 pp Armii Krajowej. Krzyż wzbudził duże emocje wśród mieszkańców miasta, przetrwał do 2 listopada, kiedy został rozebrany przez SB.

Dla upamiętnienia 9-ciu górników poległych w kopalni „Wujek” Piotr Pawłowski i Stanisław Sobczyński wykonali jesienią 1982 r. 9 krzyży na brzo-
zach rosnących przy drodze między wsiami Pod-

Nie udało się go odnaleźć, być może był to biuletyn z 15 stycznia 1983 r., którego tytuł „Solidarność” wykonano czerwonym stemplem.

Plastyk Piotr Pawłowski wykonał samodzielnie 3 znaczki poczty podziemnej - w 1982 r. poświęcony o. Maksymilianowi Kolbemu - patronowi więźniów politycznych (w ilości ok. 250 egz.) i w 1983 r. świeżemu nobliście - Lechowi Wałęsie (ok. 300 egz.).

W nocy z 30 kwietnia na 1 maja 1982 r. Lech Ciszewski samotnie wywiesił dwie flagi biało-czerwone z napisem „Solidarność” na kominach Fabryki Maszyn. Nikt z załogi nie chciał wykonać polecenia i zdjęć je, kierownik zakładu musiał zrobić to sam. O akcji tej było głośno w mieście.

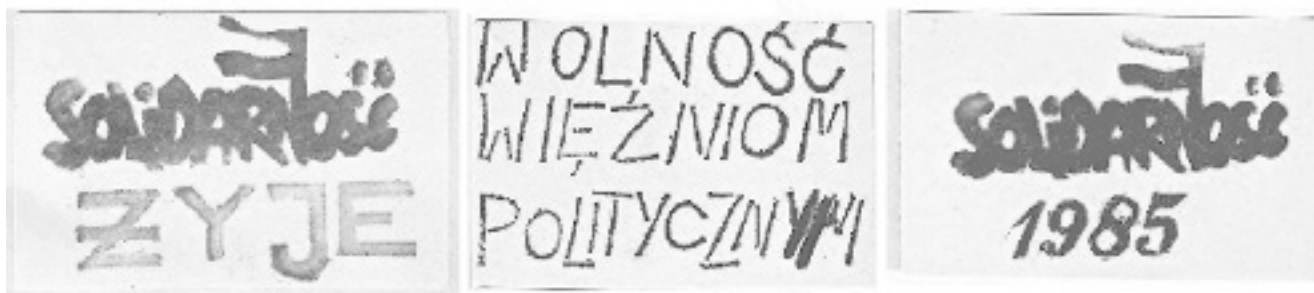
Kolejarz Zdzisław Gałwa produkował nalepki z napisami „Solidarność żyje”, „Wolność więźniom politycznym” „Bojkot wyborów” itp. Stemplował też banknoty pieczętą „Solidarność”. W 1985 r. nawiązał kontakt z Adamem Hohen-dorffem, redaktorem podziemnego „Biuletynu Łódzkiego”. Przekazywał mu korespondencje z radomszczańskich zakładów pracy. Ukazały się one w numerach: 74 z 30 kwietnia i 77 z 20 czerwca 1985 r. Z. Gałwa był podejrzewany o produkcję nalepek „Solidarność”. 23 kwietnia 1985 r. został zatrzymany przez milicjantów. Ponie-



9 krzyży brzozowych w Podświerku.

świerk i Cadówek. Stanisław Sobczyński ze Stefanem Szczygłowskim drukowali jesienią tego roku na powielaczu ulotki i biuletyn podziemny we wsi Lipie.

waż stawiał opór, a przy nim nic nie znaleziono, oskarżono go o „znieważenie trzech funkcjonariuszy MO”. Kolegium skazało go na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 3 lata i 150 000 zł. grzywny.



Nalepki Zdzisława Gałwy.

W „Biuletynie Łódzkim” w nr 94 z 4 czerwca 1986 r. ukazała się o tym notatka.

Na przełomie lat 1987 i 1988 Józef Kowalczyk wspólnie z działaczami Bełchatowa wydawał podziemny „niezależny biuletyn województwa piotrkowskiego” pt. „Obserwator”. Odnaleziono dwa numery: z 16 lipca 1987 r. i 9 stycznia 1988 r. wykonane na powielaczu spirytusowym.

Józef Kowalczyk współpracował z działaczami „Solidarności” z województwa piotrkowskiego.



Józef Kowalczyk.

Wspólnie czynili próby jawnej działalności Związku. 22 października 1986 r. zawiadomili władze o powstaniu Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność” województwa piotrkowskiego - Józef Kowalczyk był jej przewodniczącym. Po zakazie działalności 20 listopada tego roku zawiadomili o wznowieniu działalności przez Zarząd Regionu

województwa piotrkowskiego - z J. Kowalczykiem w jej składzie, choć wcześniej był on członkiem ZR Częstochowa. Władze i tej działalności zakazały.

Działacze „Solidarności” z Radomska brali udział w mszach św. za Ojczyznę i w spotkaniach organizowanych przez Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościołach oo. Jezuitów w Piotrkowie Trybunalskim i Łodzi, a w późniejszym okresie także w Radomsku - u ks. Władysława Maciąga, proboszcza parafii św. Lamberta. Uczestniczyli także w Pielgrzymkach Świata Pracy na Jasną Górę. We wrześniu 1987 r. podczas jednej z nich odbyło się spotkanie działaczy z całego kraju, obecni byli z Radomska: Stanisław Kułak i Zdzisław Dudek.

Po strajkach 1988 r. na spotkaniu u ks. Maciąga we wrześniu postanowiono powołać Stowarzyszenie Obrony Praw Człowieka. „Celem stowarzyszenia jest obrona praw obywateli w zakresie ich praw politycznych, ekonomiczno-gospodarczych, kulturalnych i wyznaniowych” - jak zapisano w statucie. Założyciele planowali prowadzić działalność odczytową, wydawniczą, analizowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej obywateli oraz „organizowanie aktywnego udziału w akcjach politycznych, społecznych i gospodarczych”. W Komitecie Założycielskim byli: Józef Kowalczyk, Aleksander Gaj, Grzegorz Gonera, Zenon Derda, Tadeusz Cieciora, Józef Trajdos, Krzysztof Bartnik, Józef Kaurzel, Grażyna Kowalczyk, Jerzy Masjasz, Stanisława Kasprzyk, Stanisław Bareła, Marian Leśniewski, Jan Wilamski, Kazimierz Tkacz, Zbigniew Naporę, Piotr Pawłowski, Wiesław Marciniak, Lech Ciszewski, ks. Władysław Maciąg, K. Nowak. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Urzędzie Wojewódzkim w Piotrkowie Trybunalskim dopiero 4 marca 1989, kiedy była już realna perspektywa jawnej działalności Związku, dlatego w ogóle nie podjęło działalności.

Na zebraniu u ks. Maciąga dawnych członków Zarządu Delegatury i innych działaczy Związku 16 października 1988 r. powołano Międzyzakładowy Zarząd NSZZ „Solidarność” w Radomsku (potem pn. Międzyzakładowa Komisja Organizacyjna). W jego składzie byli: Józef Kowalczyk (przewodniczący), Roman Walas, Lech Ciszewski, Włodzimierz

Kil, Zbigniew Chrzęszcz, Piotr Pawłowski, Zdzisław Dudek, Zygmunt Helseuer, Zdzisław Gałwa, Józef Kaurzel, Henryk Wszelaki, Andrzej Bartnik, Józef Knop, Aleksander Gaj.

W styczniu 1989 r., jeszcze przed ponowną rejestracją Związku, zaczęły powstawać Zakładowe Komitety do Reaktywowania NSZZ „Solidarność”:

- 17 kwietnia w I LO - Jerzy Lewandowski, Danuta Szafran, Sylwia Słomczyńska, Barbara Barska, Grażyna Skóra, Teresa Nowerska, Elżbieta Nowak,

- 18 stycznia w ZOZ - Andrzej Telecki, Wiesław Marciniak, Teresa Kostrzewa, Tadeusz Kubak,

- 18 stycznia ZP „Komuna Paryska” - Andrzej Bartnik, Stefan Kawka, Henryk Wszelaki, Bożena Fronc;

- 19 stycznia w Spółdzielni Inwalidów „Wytrwałość” - Józef Kaurzel, Krzysztof Bartnik, Władysław Traliszewski, Mirosław Tadeusiak,

- 19 stycznia w Wojewódzkiej Kolumnie Transportu Sanitarnego - Mieczysław Dziadkiewicz, Grzegorz Bugajski, Marek Mucha, Kazimierz Paplicki,

- 29 stycznia w Fabryce Maszyn - Lech Ciszewski, Leszek Rydlik, Jerzy Iskrzyński, Janina Gaj.

12 lutego w kościele św. Lamberta odbyło się poświęcenie sztandaru NSZZ „Solidarność” Radomsko. Sztandar zaprezentowano w procesji Bożego Ciała (25 maja).

Międzyzakładowy Zarząd wydawał biuletyn pt. „Kurier Radomszczański”. Ukazały się 3 numery (od 19 marca do 23 kwietnia). Numer drugi (9 kwietnia) - jako „Gazetę Radomszczańską” wydał Niezależny Ruch Społeczny „Solidarność” im. ks. J. Popiełuszki, którego przedstawicielem na Radomsko był Roman Walas. W ZP „Komuna Paryska” wydawano gazetkę zakładową pt. „CDN Solidarność” (są znane 3 numery).

4 kwietnia utworzono Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność” w ZPM im. Gwardii Ludowej w składzie: Janusz Kuliński (przewodniczący), Janusz Surmacki, Tadeusz Rębisz, Stefan Maciąg. 6 kwietnia KO NSZZ „Solidarność” powstał w WKS „Mostostal”, jego przewodniczącym został Henryk Kułak.

13 kwietnia Zarząd Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” (przewodniczący Józef Kowalczyk, sekretarz Janina Gaj, skarbnik Zygmunt Zatoń, Andrzej Telecki), reprezentujący już 14 zakładów, postanowił o przystąpieniu do regionu łódzkiego. 17 kwietnia po raz drugi zarejestrowano NSZZ „Solidarność” w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie.

Dla przygotowania „kontraktowych” wyborów do Sejmu i wolnych do Senatu powstał w kwietniu Komitet Obywatelski „Solidarność” (Lech Ciszewski, Zdzisław Dudek, Zenon Derda, Zofia Gzik, Aleksander Gaj, Janina Gaj, Józef Kowalczyk, Piotr Pawłowski, Roman Walas). Wybory 4 czerwca wygrali zdecydowanie kandydaci „Solidarności”. Senatorami zostali: prof. Grzegorz Białkowski (rektor Uniwersytetu Warszawskiego)



Wiec przedwyborczy kandydatów KO „Solidarność”, od lewej: Ryszard Brzuzy, NN, Grzegorz Białkowski, Tadeusz Zaskórski.

i Tadeusz Zaskórski (pracownik „Piomy” Piotrków) a posłem Ryszard Brzuzy (z KWB Bełchatów). W drugiej turze mandaty do Sejmu uzyskali popierani przez „Solidarność”: Ryszard Szwed i Stanisław Jasiński.

26 maja wszystkie struktury Związku działające w województwie piotrkowskim połączono w Regionalną Komisję Wykonawczą. W jej składzie był J. Kowalczyk.

W czerwcu Józef Kowalczyk pożegnał się z funkcją przewodniczącego „Solidarności” w Radomsku. 12 czerwca wybrano nowy skład Zarządu MKO: Mieczysław Dziadkiewicz (przewodniczący), Lech Ciszewski i Jerzy Lewandowski (zastępcy), Janina Gaj (sekretarz), Barbara

Wojnowska, Tadeusz Gałwa i Andrzej Telecki. 31 lipca poszerzono jego skład o dwie osoby: Henryka Kułaka i Janusza Surmackiego. W sierpniu z funkcji zrezygnował M. Dziadkiewicz, zastąpił go 9 sierpnia Henryk Kułak 30 listopada wrócono do nazwy Międzyzakładowy Zarząd NSZZ „Solidarność”. W zakładach wybierano Komisje Zakładowe i delegatów na WZD regionu.

Dla wyłonienia kandydatów i przygotowania wyborów do Rady Miasta utworzono we wrześniu nowy Komitet Obywatelski „Solidarność”. W Zarządzie KO byli: Jacek Łęski (przewodniczący), Marian Ciężki i Aleksander Gaj (wiceprzewodniczący), Zdzisław Dudek, Jolanta Kierocińska, Mirosława Łęska i Piotr Pawłowski. Od 10 listopada Komitet wydawał miesięcznik „Obywatelska Solidarność”. Redagowali go: Mirosława i Jacek Łęscy, Janusz Kapela, Zdzisław Wiatr, Krystyna Buda-Sowa, Barbara Górecka, Sławomir Sowa, Paweł Szulc. Do lipca 1990 r. ukazało się 10 numerów.

15 października na II Walnym Zebraniu Delegatów Regionu Piotrkowskiego wybrano Zarząd Regionu, w jego skład weszła Janina Gaj. Ze względów formalnych wybory musiano powtórzyć i na III WZD wybrano ZR w nowym składzie, a Lech Ciszewski został jego wiceprzewodniczącym.

Jesienią nadrabiano czas - 19 listopada wmurowano tablicę poświęconą uczniom Gimnazjum Niemca, a 10 grudnia w kościele św. Lamberta poświęcono sztandar „Solidarności” Fabryki Maszyn.

16 grudnia 1989 r. Walne Zebranie Delegatów wybrało Międzyzakładowy Zarząd NSZZ „Solidarność” w składzie: Andrzej Pabiańczyk (przewodniczący), Jerzy Lewandowski i Lech Ciszewski (wiceprzewodniczący), Bożena Fronc i Krystyna Leszczyńska (członkowie prezydium) oraz: Andrzej Telecki, Stefan Maciąg, Artur Więcek, Zygmunt Zatoń, Lech Ostruszka, Adam Wojna. Wybrano Komisję Rewizyjną: Janina Gaj (przewodnicząca), Stanisław Pętka (zastępca), Jan Szczepańczyk i Andrzej Flaszka.

W kwietniu 1990 r. na II Krajowym Zjeździe w Gdańsku Radomsko reprezentowali delegaci: Jerzy Lewandowski i Andrzej Telecki.

Wybory 27 maja do Rady Miasta zakończyły się sukcesem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Na 32 mandaty uzyskał 21 miejsc w Radzie. Przewodniczącym Rady Miasta został Jacek Łęski, wiceprzewodniczącym Jerzy Lewandowski, a prezydentem Radomska Mieczysław Pawłowski. Zmiany polityczne w Polsce stały się nieodwracalne.

Zakończył się okres walki o Niepodległość

Ojczyzny, przed Związkiem stanęły nowe problemy - ekonomiczne: drożyzna, upadek zakładów pracy i związane z tym bezrobocie.

*

Przygotowując wystawę i powyższe opracowanie korzystałem z druków wydawanych przez „Solidarność” w Radomsku oraz nielicznych dokumentów z jego działalności. Są to:

- dokumenty ze strajku z początku września 1980 r. w Fabryce Maszyn „Radomsko” - postulaty, skład Komitetu Robotniczego (obecnie w Muzeum),
- dokumentacja Komisji Zakładowej WKS „Mostostal” 1980-81 i 1989-90 (obecnie w Muzeum),
- dokumentacja Komisji Zakładowej „Polmożbyt” ASO-14 w Radomsku 1980-81 (Muzeum),
- część dokumentacji Komisji Zakładowej ZPM im. Gwardii Ludowej („Fameg”) 1980-81, 1989-90,
- dokumenty z podziemnej działalności Józefa Kowalczyka (Biblioteka, dar Piotra Pawłowskiego),
- dokumentacja MKO (potem Międzyzakładowego Zarządu) - od czerwca 1989 (obecnie w Muzeum),
- wspomnienia Michała Ciesielskiego (w maszynopisie) i drukowane wspomnienia Zbigniewa Fiutego.

Ze względu na gorliwość Trybunału Konstytucyjnego nie mogłem zapoznać się z materiałami IPN. Z tego powodu wystawa nie przedstawia działań SB wobec działaczy „Solidarności”. Przedstawienie tego problemu w sposób obiektywny i całościowy jest konieczne, aby wystawa prezentowała całą historię „Solidarności” w Radomsku.

Na koniec pragnę podziękować wszystkim, którzy pomogli mi dotrzeć do dokumentów i pamiątek: Michałowi Ciesielskiemu, Marianowi Ciężkiemu, Tadeuszowi Dudkiewiczowi, Janinie Gaj, Zdzisławowi Gałwie, Andrzejowi Garbcowi, Leszkowi Głogoszowi, Adamowi Hohendorff, Bronisławowi Karaskowi, Józefowi Kaurzelowi, Jerzemu Lewandowskiemu, Jackowi Łęskiemu, Stefanowi Maciągowi, Annie Milczanowskiej, Piotrowi Pawłowskiemu, Janowi Szczepańczykowi, Stefanowi Szczygłowskiemu, Janowi Szelce i Henrykowi Wszelakiemu.

Wojciech Rotarski
(w.rotarski@wp.pl)

warto zajrzeć na strony internetowe:
www.encyklopedia-solidarnosci.pl
www.podziemie.com.pl



Solidarność
Wstęgi strachu opłatały mózgi
Szeleściły kartki kalendarza
Utartym szlakiem dryfowały myśli
Naraz ... w szczeliny jaźni
Jak wiertła wdarty się hasła

Solidarności

Smagana wiatrami przekonañ
Rozwinęła swe skrzydła
I wpadła w wir przeobrażeń
Zniszczyła utarty szablon

władzy

Pękły okowy ...

Nastąpiła wolność dla słowa

Edmunda Bodanka

